

ЦИФРОВІ ІННОВАЦІЇ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

^{1,2} Університет митної справи та фінансів

Анотація: У роботі роз'яснено основні особливості цифрової трансформації у сучасній економіці. Обґрунтовано закономірний характер появи і сутність цифрових інновацій, окреслено їхні основні напрями. Наголошено на особливій важливості цифрових інновацій для торговельних мереж і підприємств цифрової торгівлі. Визначено нові вимоги до підприємств з огляду на необхідність впровадження цифрових інновацій.

Ключові слова: цифрова трансформація; цифрова економіка; цифрові інновації; торговельні мережі; підприємства цифрової торгівлі.

Abstract: The study explains the main aspects of digital transformation in today's economy. It examines the origins and essence of digital innovations, outlining their key focus areas. The importance of these innovations for retail networks and e-commerce businesses is highlighted. Furthermore, the study defines new requirements for enterprises arising from the need for digital adoption.

Keywords: digital transformation; digital economy; digital innovations; retail chains (network); digital commerce enterprises.

Сучасний етап економічного розвитку характеризується низкою структурних, інституційних, соціальних і функціональних перетворень, які значною мірою викликані прогресом цифрових технологій. Це охоплює всі рівні економіки, змінюючи економічні системи макrorівня, мезорівня та мікрорівня. На мезорівні, охоплюючи ринки і галузі (сектори), перетворюються ринкові структури, економічні механізми, регуляторні системи. На мікрорівні безперечно розширюються можливості підприємництва, що супроводжується змінами самих підприємств; відбувається злам традиційних моделей ведення бізнесу, з'являються нові бізнес-моделі й підходи до організації та ведення економічної діяльності в цілому. Це вимагає перегляду сучасних теорій та науково-практичних підходів до формування і реалізації стратегій розвитку підприємств [1, 2].

Потрібно наголосити на тому, що цифрова трансформація, звичайно, з певними відмінностями, охопила практично всі галузі національного господарства. Це призвело до переходу економічних систем до цифрової економіки, що може розглядатися на різних рівнях, але по суті є новим типом або моделлю господарювання, що передбачає широке використання цифрових технологій і створених на їх основі систем для забезпечення різноманітних економічних процесів, які, своєю чергою, цифровізуються і переводяться на нову основу. Окрім відповідної технологізації, цифрова економіка характеризується: підвищенням інформаційної інтенсивності соціально-економічних процесів; розширенням цифрових (електронних) взаємодій; автоматизацією процесів виробництва, управління, логістики тощо; поширенням використання цифрових платформ; зростанням значущості даних як економічного ресурсу, збільшенням їх обсягу; підвищенням важливості нової (цифрової) інфраструктури; мережевізацією і прискоренням економічних процесів (взаємодій); демократизацією можливостей та доступу до інформації; збільшенням обсягів її виробництва і споживання, які індивідуалізуються. З огляду на це у цифровій економіці виникають нові потреби, пов'язані з доступом до цифрових технологій та інфраструктури, їх якістю, що визначає практичне користування новими можливостями [2, 3].

Торгівля є однією з тих сфер, де цифрова трансформація відбувається найбільш широко та інтенсивно. Основою для цього стала поява інтернету та на його основі нових ринкових механізмів, які швидко створили значні переваги. Це проявилось у швидкому розвитку e-commerce та e-business у цілому. Однак цифрова трансформація у торгівлі не обмежується лише інтернетом і цифровими платформами, наприклад маркетплейсами.

Зокрема, цифровізація змінила ланцюги постачань, управління торговельними мережами та окремими підприємствами, управління процесами, фінансові розрахунки; розширила можливості взаємодії з клієнтами і підвищила значущість клієнтського досвіду. Масштабний, глибокий і комплексний вплив цифрової трансформації на сферу торгівлі, що охоплює різноманітні торговельні підприємства, зумовлює необхідність врахування цифровізації у їхніх стратегіях розвитку як критично необхідної [1, 4].

За останні десятиліття впровадження цифрових технологій розглядалося як інновація процесів; окрім цього, така технологізація, по-перше, створила передумови для організаційних, маркетингових, управлінських інновацій і, по-друге, змінила спосіб надання широкого спектра послуг, особливо інформаційних та адміністративних. При цьому цифрові технології поступово все глибше проникали в економічні системи і значно змінили їх, перетворившись на невід'ємний елемент і функціональну основу. Більше того, змінилася вся економічна структура і механізми, які сьогодні важко уявити без цифрових технологій. В таких умовах, коли рівень цифровізації економічних систем став високим і визначальним, специфічною категорією стали цифрові інновації. Вони пов'язані з використанням сучасних цифрових технологій для виробництва товарів, надання послуг, забезпечення соціально-економічних процесів (зокрема бізнес-процесів на рівні підприємств). Окрім застосування комп'ютерної техніки, мереж, програмного забезпечення, цифрових систем, це стосується інтелектуалізації процесів, якості і змісту процедур, швидкості, доступності тощо. Цифрові інновації стосуються: нових цифрових технологій (Big Data, хмарні обчислення, штучний інтелект тощо); цифрової інфраструктури, зокрема хмарної; аналізу даних; трансформації бізнес-моделей; систем взаємодії з клієнтами та партнерами; регуляторних технологій (регтех); фінансових технологій (фінтех); підходів до адаптації та управління персоналом; систем управління підприємствами.

Цифровізація має особливе значення для торговельних мереж. Це зумовлено широкими можливостями (управління процесами, великими обсягами даних, ланцюгами постачання, запасами; підвищення якості обслуговування клієнтів; здійснення електронної торгівлі; збільшення операційної ефективності; прискорення процесів) і дає великі економічні ефекти. Більш того, цифровізація сприяє сталості підприємств, їхній ефективній діяльності в умовах шоків і нестабільності, зокрема за рахунок підвищення продуктивності праці та якості управління. Тому у стратегії розвитку торговельних підприємств велика увага повинна приділятися розробці та/або впровадженню цифрових інновацій. Це вимагає відповідних інвестицій і управління. Останнє охоплює: дослідження і розробку; створення інновацій; освоєння, впровадження і комерціалізацію, а також управління ризиками. Спектр напрямів цифрових інновацій є досить широким. Окрім зазначених вище напрямів, потрібно наголосити на можливості створення власних систем управління даними та екосистем діяльності в цілому [2, 3, 4].

Також значну специфіку мають підприємства цифрової торгівлі, до яких можна віднести інтернет-магазини, онлайн-маркетплейси, цифрові платформи (торговельні, торговельно-фінансові), підприємства, що продають товари через мобільні додатки або соціальні мережі, підприємства, що продають програмне забезпечення, мікросервіси тощо. Для таких підприємств цифрові інновації пов'язані насамперед зі створенням і використанням цифрових каналів продажу, взаємодією з клієнтами, використанням хмарних сервісів, застосуванням аналітики даних, автоматизацією процесів (торгівлі, авторизації тощо). Такі підприємства особливу увагу повинні звернути на інтеграцію і масштабування цифрових систем, процеси сумісності при передачі даних, забезпечення кібербезпеки та недопущення технічних збоїв, що також значно формує споживчу цінність. Значним ризиком для них є технологічна залежність, яка також може блокувати інновації.

У цілому цифрові інновації стають усе більш важливим чинником розвитку торговельних підприємств, тому що визначають еволюцію підприємств, їхні моделі й культури; впливають на постановку і реалізацію нових цілей; створюють можливості подолання внутрішніх і зовнішніх проблем. Орієнтація на цифрові інновації вимагає від підприємств якіснішого дотримання нових регуляторних вимог, можливо, з різних юрисдикцій. Це створює нові вимоги до управління і комплаєнсу, який у цифровій сфері набуває нової якості. У цьому плані доцільно орієнтуватися на тренди еволюції

регуляторних систем, які виникають насамперед у ЄС, а також у США та КНР як двох технологічних суперників [1, 2, 3, 4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Mostaghel R., Oghazi P., Parida V., Sohrabpour V. Digitalization driven retail business model innovation: Evaluation of past and avenues for future research trends // Journal of Business Research. – 2022. – Vol. 146. – P. 134-145. – DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2022.03.072>.

2. Ancillai C., Sabatini A., Gatti M., Perna A. Digital technology and business model innovation: A systematic literature review and future research agenda // Technological Forecasting and Social Change. – 2023. – Vol. 188. – Article 122307. – DOI: <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2022.122307>.

3. Peiyao Q., Benrui C. Research on the impact of digital technology applications on firms' dual innovation in the digital economy context // Scientific Reports. – 2024. – Vol. 14. – Article 6415. – DOI: <https://doi.org/10.1038/s41598-024-57183-y>.

4. Kreiterling C. Digital innovation and entrepreneurship: a review of challenges in competitive markets // Journal of Innovation and Entrepreneurship. – 2023. – Vol. 12. – Article 49. – DOI: <https://doi.org/10.1186/s13731-023-00320-0>.

Нагорянський Микола Анатолійович, аспірант кафедри міжнародних економічних відносин, Університет митної справи та фінансів, Дніпро, e-mail: n.nagoryanskiy@gmail.com

Nahorianskyi Mykola A. – PhD Student of the Department of International Economic Relations, University of Customs and Finance, Dnipro, e-mail: n.nagoryanskiy@gmail.com

Вербас Денис Віталійович, аспірант кафедри міжнародних економічних відносин, Університет митної справи та фінансів, Дніпро, e-mail: kaf_mev@ukr.net

Verbas Denys V. – PhD Student of the Department of International Economic Relations, University of Customs and Finance, Dnipro, e-mail: kaf_mev@ukr.net

